KA_OPERATIVA

OPE RAN DUM

1. DIO

JAVNI DOKUMENT O STANJU NEZAVISNE KULTURE U KARLOVCU
I POTREBNIM KORACIMA ZA NJENO UNAPREĐENJE

1. ANALIZA STANJA NEZAVISNE KULTURNE SCENE U KARLOVCU

Pod terminom "nezavisna kultura" podrazumijevamo izvaninstitucionalne, nekomercijalne i "nemainstream" kulturne sadržaje koji imaju i društveno-aktivistički, interdisciplinarni, kritički i zagovarački pristup. Nezavisnu kulturu čine nevladine i neprofitne organizacije, udruge i umjetničke organizacije, kao i neformalne inicijative, koje su rezultat samoorganiziranog poduhvata grupe pojedinaca. One su otvorene za participaciju, a najčešće su usmjerene na djelovanje prema lokalnoj zajednici. Organizacije i inicijative djeluju u najrazličitijim poljima: od različitih područja suvremene umjetnosti poput vizualne ili izvedbene umjetnosti, preko filma, videa, glazbe, pa sve do različitih oblika subkulturnih i "uradi sam" kulturnih i umjetničkih praksi te onih koje su usmjerene prema kulturi mladih i za mlade. Osim toga, akteri nezavisne kulture djeluju i u tzv. sociokulturnom polju i rad im se preklapa i veže s ekološkim, ljudsko-pravaškim, feminističkim, manjinskim i strukovnim udrugama, udrugama mladih i za mlade itd.

1.1. KRATKI PRESJEK NEZAVISNE KULTURE U KARLOVCU

Pojam "nezavisna kultura" u gradu Karlovcu u većoj mjeri koristi se tek posljednjih desetak godina, no programa koji su predstavljali lokalnu nezavisnu kulturnu scenu bilo je i ranije. Prvi programi koje bismo mogli nazvati nezavisnima odvijali su se uglavnom pod okriljem tadašnjeg Kluba mladih Bratstvo-jedinstvo i Centra za kulturu Zorin dom (danas Gradsko kazalište Zorin dom) uz druge inicijative koje bi iz današnje perspektive uistinu imale predznak "nezavisne". Dio programa nije se ugasio niti za vrijeme ratnih godina, no tada se već počelo osjećati nepostojanje prostora za izvedbu kulturnih i umjetničkih programa i potpore lokalne uprave, pa su se programi provodili sporadično i neredovito.

U pregledu poslijeratnog organiziranja nezavisne kulturne scene u gradu Karlovcu možemo izdvojiti jednu od prvih organizacija civilnoga društva u Republici Hrvatskoj, Studentski kulturni centar Braća Radić, koji se skrasio u prostoru Male Scene Hrvatskoga doma. Mala Scena je tijekom poratnih '90-ih i početkom 2000-ih postala inkubator oko kojeg se u najvećoj mjeri okupljala nezavisna glazbena, umjetnička i aktivistička scena u Karlovcu, no tijekom deset godina rada izostala je potpora lokalne uprave i ministarstava, a prostor i programi održavani su isključivo zahvaljujući međunarodnim donacijama i samofinanciranju. Nakon isteka ugovora o podnajmu Male Scene, Karlovac ostaje bez jedinog klupskoga prostora, nakon čega su prostorije korištene uglavnom za vježbanje glazbenih sastava i tek povremene koncerte i večeri elektroničke glazbe.

Istekom ugovora o podnajmu i prestankom kontinuiranog korištenja prostora Male Scene, članovi udruga lokalne nezavisne kulturne scene kreću s inicijativama prema gradskoj upravi za otvaranje novog multifunkcionalnog prostora koji je ujedno i uvršten kao mjera u Gradski program za mlade Grada Karlovca 2008. - 2012. Istovremeno kreću i s organiziranjem različitih kulturnih i umjetničkih programa u javnom prostoru, na otvorenom, i to najčešće tijekom ljetnih mjeseci.

Posljednjih godina se u Karlovcu događa pravi “boom” festivala i raznih drugih događanja koji se realiziraju iz godine u godinu, a otvoreni su izvođačima na domaćoj i međunarodnoj sceni: Art Only, festival nezavisne kulture Nepokoreni grad, ArtiKA, Four River Film Festival, festival elektroničke glazbe LED Fest, Etno i Jazz festival, 30 godina punka u Karlovcu, glazbeni demo festival HermetiKA, KAbina, Karlovac Dance Festival, Mladi za jesen u gradu, PickUp Music Festival.

Većina tih događanja odvija se ljeti na otvorenom, dok se u zimskim mjesecima zbog nedostatka infrastrukture programi odvijaju gotovo isključivo u ugostiteljskim objektima. Usprkos neprimjerenim uvjetima za rad i ograničenim sredstvima, lokalna nezavisna kulturna scena provodi velik broj programa u Karlovcu, uz redovita gostovanja karlovačkih umjetnika i organizacija u drugim gradovima.

Neki od javnih prostora u kojima su se proteklih godina odvijali kulturni programi nezavisne scene su i Stari grad Dubovac, Foginovo kupalište, šanac i promenada, poligon Kinološko-športskog kluba Karlovac, Radićeva i okolne ulice, Trg bana Jelačića...

Festivalska događanja u Karlovcu uz izvedbeno-prezentacijski dio često su imala i zagovaračku dimenziju kako bi se lokalnoj zajednici, medijima i donositeljima odluka ukazalo na potrebu sustavnije brige i potpore kulturnoj sceni koja nije dio postojećih gradskih ustanova u kulturi.

Na lokalnoj razini trenutno ne postoji jasna strategija upravljanja postojećim javnim prostorima, kao ni strategija prenamjene nekadašnjih vojnih ili industrijskih objekata. Upravo ti prostori predstavljaju snažan potencijal za smještanje nezavisne kulturne scene koja već godinama javno zagovara njihovo očuvanje, kao i očuvanje postojeće kulturne baštine grada Karlovca (kino Edison, vojarne, Hrvatski dom, Stari grad Dubovac, željeznički kolodvor).

Činjenica da je Grad Karlovac uložio znatna sredstva u uređenje dijela prostora Hrvatskog doma - Male Scene, ali bez pravovremenih konzultacija s relevantnim dionicima dovela je do situacije u kojoj uređeni prostor ne zadovoljava izvedbene i organizacijske potrebe programa nezavisne kulture kojoj je namijenjen. Iako su učinjeni pomaci u komunikaciji između predstavnika udruga i Grada po pitanjima djelovanja, još uvijek postoje problemi pri korištenju i prenamjeni prostora, čime se onemogućava kontinuirano djelovanje i realizacija programa.

“ NA TEMELJU NAVEDENOGA MOŽE SE ZAKLJUČITI KAKO SU NAJVEĆI PROBLEMI VEZANI UZ DJELOVANJE NEZAVISNE KULTURNE SCENE NA PODRUČJU KARLOVCA – NEDOSTATAK PROSTORA ZA RAD, PRODUKCIJU I PREZENTACIJU TE IZOSTANAK KONTINUIRANE I ADEKVATNE POTPORE NA LOKALNOJ RAZINI.”

2. AKTERI NEZAVISNE KULTURNE SCENE

Akterima nezavisne kulture smatraju se prije svega samoorganizirane grupe građana i umjetnika, poput udruga, umjetničkih organizacija i neformalnih inicijativa koji su organizatori, producenti, promotori i distributeri kulturnih i umjetničkih programa i projekata. Također, akterima ove scene možemo smatrati i publiku svih vrsta, a najčešće su to mladi i pripadnici različitih subkulturnih skupina, kao i predstavnici brojnih marginaliziranih i socijalno isključenih grupa. S obzirom na participativnu i inkluzivnu prirodu i karakter kulturnih i umjetničkih praksi nezavisne kulture, publika je često sastavni dio projekata, a ponegdje i njihov suautor.

2.1. PUBLIKA

Publika, koja je raznolika i promjenjiva, predstavlja važan segment kulturnih događanja u Karlovcu, a dokaz toga su brojna kulturna događanja organizirana u posljednjih 10-ak godina koja su okupila velik broj gledatelja. Stoga je publici i njenom daljnjem razvoju potrebno posvetiti veliku pažnju.

Nedostatna podrška razvoju nezavisne kulture utječe na brojnost i učestalost kulturnih i umjetničkih programa iz polja suvremenih, inovativnih, kritičkih, društveno-angažiranih, eksperimentalnih, istraživačkih i progresivnih praksi, čiji organizatori nemaju uvjete za kontinuiranu produkciju tijekom cijele godine i razvoj permanentnih programa. Stoga je karlovačka publika najvećim dijelom izložena komercijalnim programima, čije su ključne karakteristike stjecanje profita, laki žanrovi, senzacionalistički pristup i zabava. Izloženost takvim programima umanjuje otvorenost publike prema novim formama i žanrovima te joj otežava razumijevanje kompleksnijih kulturnih i umjetničkih programa koji od nje zahtijevaju veći misaoni angažman i koji predstavljaju ključne poluge zdravog razvoja svakog društva.

Neophodno je publici omogućiti kontinuirani doticaj s novim kulturnim i umjetničkim praksama, senzibilizirati je i educirati za takve sadržaje, a ujedno joj osigurati participaciju u tzv. živoj kulturi u kojoj i sama postaje njen stvaratelj i sukreator, i tako prestaje biti samo puki konzument kulturnih proizvoda.

Slijedom navedenoga, potrebno je stvoriti kvalitetnije uvjete rada za organizatore nezavisne kulture koji će imati dovoljno kapaciteta i resursa u lokalnoj sredini za produciranjem zahtjevnijih kulturnih i umjetničkih programa čime će sustavno navikavati i educirati lokalnu publiku na nove trendove koji se razvijaju kako na hrvatskoj, tako i na međunarodnoj suvremenoj kulturnoj i umjetničkoj sceni. Ujedno će akteri nezavisne kulture moći uspostavljati različite metode razvoja publike kojima će na kvalitetniji način privući novu publiku, zadovoljiti potrebe postojeće i potencijalne publike te poboljšati i produbiti odnose s njom, a sve u svrhu aktivnijeg uključivanja i aktivnog sudjelovanja publike u kreativnim procesima.

Također je važno da organizatori programa kontinuirano prate komentare i reakcije publike na određeno događanje, organizatora, ali i na inicijative i pojedince koji stoje iza programa. Sustavnim praćenjem komentara može se dobiti mišljenje publike o izvođačima, produkciji, promociji, ali i mnogo šire (npr. o načinu korištenja sredstava dodijeljenih od lokalne samouprave). Na taj način mogu se unaprijediti aspekti organiziranja programa u kulturi uz izbjegavanje komercijalizacije programa ili prilagođavanja mainstream trendovima. Organizatori uz navedeno moraju zadržati identitet uz otvorenu mogućnost sudjelovanja i uključivanja publike kroz komentare i savjete.

Otvaranje prostora publici za djelovanje uz mogućnost aktivnog sudjelovanja u kreiranju programa i pozitivnih promjena na lokalnoj kulturnoj sceni dovest će do obostranog poštovanja i uvažavanja.

" OTVARANJE PROSTORA PUBLICI ZA DJELOVANJE UZ MOGUĆNOST AKTIVNOG SUDJELOVANJA U KREIRANJU PROGRAMA I POZITIVNIH PROMJENA NA LOKALNOJ KULTURNOJ SCENI DOVEST ĆE DO OBOSTRANOG POŠTOVANJA I UVAŽAVANJA."

2.2. SURADNJA

Zahtjevi i promišljanja lokalnih organizacija u polju nezavisne kulture, bez obzira na višegodišnje iskustvo i djelovanje na sceni, nedovoljno su prihvaćeni od lokalne uprave. Osim međusobne komunikacije, izrazito je važna i uključenost sektora nezavisne kulture u sva pitanja vezana uz kulturni razvoj grada, kao i sudjelovanje u procesima donošenja odluka.

Pored suradnje s administrativnim tijelima, važna je kontinuirana suradnja sa sličnim aktivnim organizacijama koje djeluju lokalno, nacionalno i internacionalno. Suradnju je potrebno održavati na svim razinama, a posebno kroz razmjene programa i zajedničke partnerske projekte koje je sve teže producirati samostalno. Suradnja i zajedničko dijeljenje resursa, savjeti i razmjena znanja, informacija i iskustva tako trebaju postati neizostavna praksa svih karlovačkih organizacija koje se na taj način mogu nadopunjavati i međusobno jačati.

Važno je povezati i ujediniti aktere na nezavisnoj kulturnoj sceni radi ispunjavanja zajedničkih ciljeva, a to su razvijanje raznolikih kulturnih sadržaja u gradu Karlovcu i stvaranje adekvatnijih uvjeta za njihovo provođenje. Potrebno je izbjeći donošenje rješenja bez javnih rasprava i sudjelovanja zainteresiranih dionika te zajednički graditi praksu participativnih procesa donošenja odluka.

Ovakav pristup koji će omogućiti uključivanje svih zainteresiranih dionika u procese donošenja odluka, bez ishitrenih odluka, dovest će do bolje pozicije nezavisne kulturne scene koja predstavlja najdinamičniji i najvibrantniji dio karlovačke kulture. Na taj način će se utjecati na sveukupnu kulturnu ponudu u gradu Karlovcu koja će voditi prema izgradnji suvremenog karaktera grada.

2.3. KONTINUITET PROGRAMA

Većina programa nezavisne kulture ima višegodišnji kontinuitet uspješnosti, a kulturne i umjetničke aktivnosti su prihvaćene i prepoznate u javnosti. Kontinuiranim radom na produkciji ovih prepoznatih programa, oni su iz godine u godinu unapređivani te su postali poligon za povezivanje različitih aktera i njihovo uključivanje u realizaciju.

Međutim, za kontinuitet programa i njegovu vidljivost i još veću prepoznatost u javnosti izuzetno je važno postojanje opremljenog centra za nezavisnu kulturu koji će imati potporu i podršku iz više lokalnih i nacionalnih izvora.

Zbog nedostatka centralnog prostora za odvijanje programa, zajedničkog pogona marketinga i informiranja, većina postojeće, ali i potencijalne publike se osipa, a njeno uključivanje i sudjelovanje u izgradnji lokalne scene je otežano. Rezultat toga je segmentiranje publike koja kontinuirano prati različite lokalne "podscene". Međutim, one se ne poistovjećuju sa širom, karlovačkom nezavisnom kulturom, organizatorima i izvođačima programa. Kontinuirani program u opremljenom Centru za nezavisnu kulturu pridonijet će formiranju prepoznatljivog identiteta nezavisne kulture koji će publika moći jasnije uočiti na karlovačkoj sceni.

" KONTINUIRANI PROGRAM U OPREMLJENOM CENTRU ZA NEZAVISNU KULTURU PRIDONIJET ĆE FORMIRANJU PREPOZNATLJIVOG IDENTITETA NEZAVISNE KULTURE KOJI ĆE PUBLIKA MOĆI JASNIJE UOČITI NA KARLOVAČKOJ SCENI."

3. PREPORUKE

Nezavisna kulturna scena, kao uostalom i javne kulturne ustanove, mora za svoje djelovanje imati osigurane potrebne uvjete. Ti uvjeti uključuju kontinuiranu financijsku potporu iz više izvora te infrastrukturu koja će zadovoljiti sve potrebe rada, produkcije i prezentacije, što obuhvaća opremljeni scenski prostor, prostor za pripreme i probe programa, rezidencijalne programe, skladištenje opreme, uredske prostore, prostor za smještaj gostujućih umjetnika itd. Također, neophodno je i djelatnicima nezavisne kulture omogućiti adekvatne uvjete za rad (prostorne, tehničke, financijske i vremenske resurse) kako bi se nesmetano posvetili promišljanju, planiranju, razvoju, produkciji, realizaciji, distribuciji, promociji, medijaciji, edukaciji i evaluaciji programa, kao i sustavnom povezivanju s ostalim akterima u zemlji i inozemstvu.

Trenutna sredstva koja se dodjeljuju organizacijama nezavisne kulture u okviru gradskih potpora programima u kulturi nedostatna su i za provedbu jednostavnijih programa, a kamoli za produkciju i prezentaciju postojećih i već prepoznatih programa, kojima bi se osigurala održivost i stabilan rad sektora u cjelini. Stoga se ovaj sektor nalazi u neravnopravnoj poziciji u odnosu na javni sektor koji uživa povlašten položaj.

U skladu s navedenim, organizacije okupljene u mrežu KAoperativa daju sljedeće preporuke donosiocima i provoditeljima odluka u polju kulturne politike i drugih javnih politika u gradu Karlovcu te široj javnosti, a u cilju otklanjanja postojećih problema te rješavanja potreba nezavisne kulture i unapređenja njenog položaja:

- **osnovati, otvoriti i opremiti karlovački centar za nezavisnu kulturu njegovim smještanjem u jedan ili više objekata koji će biti prilagođeni specifičnim prostornim zahtjevima za zajedničko djelovanje nezavisne kulturne scene u Karlovcu**
- **uspostaviti primjeren participativan model upravljanja koji će provoditi sami korisnici prostora uz potporu lokalne uprave i administracije, ali i lokalne zajednice**
- **uvesti stavku u proračun Grada Karlovca: “Karlovački centar za nezavisnu kulturu”**
- **uspostaviti učinkovitu i dugoročnu potporu lokalnim organizacijama i inicijativama koje djeluju na nezavisnoj kulturnoj sceni**
- **osnovati tijelo gradske uprave zaduženo za provedbu kulturne strategije Grada Karlovca (Upravni odjel za kulturu)**
- **uključiti udruge civilnoga društva koje djeluju u polju suvremene kulture i umjetnosti u procese provedbe i razvoja gradskih strategija**
- **osnovati kulturno vijeće koje će pokrivati sektor nezavisne kulture i tzv. urbane kulture unutar kojeg će biti objedinjene navedene grupe programa i projekata**
- **pokrenuti ozbiljnu suradnju i redovitu, transparentnu komunikaciju lokalne samouprave i organizacija nezavisne kulture**
- **poticati daljnji rad svih aktera na lokalnoj kulturnoj sceni po pitanju razvoja publike**
- **omogućiti korištenje otvorenih i neiskorištenih javnih prostora za programe nezavisne kulture**

OPERANDUM su izradili članovi mreže organizacija nezavisne kulture KAoperativa:
Pero Desović, udruga Studio 8
Manuela Kasunić, udruga KA-MATRIX
Denis Mikšić, udruga Domaći
Aleksandra Podrebarac, udruga Carpe Diem
Melita Spahić Bezjak, udruga Free Dance
Domagoj Šavor, udruga Domaći, udruga Poluga
Filip Trezner, udruga Izvan fokusa

Uredio: Denis Mikšić, magistar novinarstva
Lektura: Sandra Pavlović, profesorica hrv. jezika i književnosti
Donator: Zaklada Kultura nova
Dizajn: RELIKT

Tiskanje ove publikacije omogućeno je temeljem financijske podrške Zaklade "Kultura nova". Mišljenja izražena u ovoj publikaciji su mišljenja autora i ne izražavaju nužno stajalište Zaklade "Kultura nova".

Zaklada
Kultura nova

Prosinac 2013